

Αλίμονο, έχουν πει, στο λαό που έχει ανάγκη από ήρωες. Αλίμονο όμως και στο λαό που ξεχνά τους ήρωές του, αλίμονο και στους καιρούς που οι ήρωες δεν έχουν την ευκαιρία να δοκιμαστούν, να δείξουν τον ηρωισμό τους –και τότε τους τρώνε οι κοριοί και όχι οι τίγρεις ή καρχαρίες,

Μια αφορμή για να θυμηθούμε μια ηρωίδα της Αντίστασης προσφέρει η «μυθιστορηματική νουβέλα» Ηλέκτρα της Διδώς Σωτηρίου που επανεκδόθηκε, με αυτοτελή μορφή, ύστερα από μισό και πλέον αιώνα, από τις εκδόσεις Κέδρος. Μια έκδοση που, όπως επισημαίνει στον πρόλογό του ο Νίκος Μπελογιάννης, είναι «σχεδόν επετειακή», αφού αυτή την εβδομάδα συμπληρώθηκαν 70 χρόνια από την άγρια δολοφονία της Ηλέκτρας Αποστόλου (26 Ιουλίου 1944) και 10 χρόνια από το θάνατο της Διδώς Σωτηρίου. Όχι μόνο επετειακή, αλλά και ανατριχιαστικά επίκαιρη καθώς σήμερα ο φασισμός δείχνει τα δόντια του.

Από νωρίς η Ηλέκτρα προειδοποιούσε για τον κίνδυνο του φασισμού και προσπαθούσε να συνενώσει τις Ελληνίδες σε ένα αντιφασιστικό μέτωπο. Κοπελίτσα 22 χρονών πήγε το 1934 στο Παρίσι για να πάρει μέρος στο Αντιπολεμικό και Αντιφασιστικό Συνέδριο Γυναικών, φορώντας «ένα τσιτάκι κι ένα ζευγάρι λαστιχένια παπούτσια χωρίς κάλτσες». Οι αποσκευές της ήταν ένας δανεικός χαρτοφύλακας, που μέσα είχε τα χαρτιά της και την οδοντόβουρτσά της. Τίποτ' άλλο.

Όπως σημειώνει η συγγραφέας, που ήταν στενή φίλη και συναγωνίστρια της Ηλέκτρας: «Όταν πέθανε ήταν μόλις τριάντα δύο χρονών· τα δεκαεννιά χρόνια αυτής της σύντομης ζωής τα πρόσφερε για το λαό και την Ελλάδα».

Ίσως το βιβλίο αυτό αποκαλύπτει περισσότερα για το κλίμα της Κατοχής, για το βλέμμα της Διδώς Σωτηρίου πάνω στην εποχή και λιγότερα για την ίδια την Ηλέκτρα. Μαθαίνουμε ότι ήταν αρχοντοπούλα, ότι μπορούσε να τα έχει όλα αλλά διάλεξε να μην έχει τίποτα, ότι δεν ήταν όμορφη αλλά γοητευτική («ψηλή, στητή, με περήφανο ανάστημα»), πάντα γελαστή, σεμνή και ευφυής. Και ακούραστη. Στη δεκαετία του '30 όργωνε την Ελλάδα και στα χρόνια της Κατοχής όργωνε την Αθήνα: «Έτρεχε τότε με τα πόδια από τη Νέα Ιωνία στην Καισαριανή και από την Καισαριανή στην Καλλιθέα, στο Δουργούτι, στα Πατήσια. Κι ύστερα, το βράδυ γινόταν κατά την περίπτωση και διευθυντής εφημερίδας και δημοσιογράφος και τυπογράφος». (Ήταν επικεφαλής της διαφώτισης της Κομματικής Οργάνωσης Αθήνας του ΚΚΕ.)

Οι περισσότεροι αριστεροί ξέρουμε την Ηλέκτρα. Αυτό που δεν ξέρουμε ή μάλλον ξεχνάμε είναι το πόσο νέα ήταν, το πόσο νέοι ήταν οι αγωνιστές εκείνων των χρόνων ή μάλλον το πόσο γρήγορα άλλαζε η ζωή τους: «Για πότε μέστωσε η σκέψη και η κρίση τούτων των παιδιών; Παλιά, δούλευες χρόνια για να δεις ένα στέλεχος να ωριμάζει. Τώρα, ξεπετιούνται μέσ' από τα χέρια σου μέσα σε βδομάδες, κάποτε και σε

λίγες ώρες! Μία εξόρμηση σε διαδήλωση, μια βόλτα για το μοίρασμα του Τύπου... και γυρίζουν άλλοι άνθρωποι».

Ένας ύμνος στη μαχόμενη νεότητα είναι το βιβλίο της Διδώς Σωτηρίου: στα παιδιά με το χωνί, στα παιδιά που έκαναν τους τοίχους, τα ντουβάρια «να μιλούν», στα παιδιά του Υμηττού. Μερικές από τις ωραιότερες σελίδες του βιβλίου δεν είναι «για» την Ηλέκτρα, αλλά για την εποχή που άνθιζε η Ηλέκτρα: για τις μεγάλες διαδηλώσεις στο κέντρο της Αθήνας του '42 και του '43.

Η Ηλέκτρα πέθανε από τα βασανιστήρια, περίπου 24 ώρες μετά τη σύλληψή της. Ο τόπος ήταν το ξενοδοχείο «Κρυστάλ» που είχε μετατραπεί σε άντρο της Ειδικής Ασφάλειας, στην οδό Ελπίδος, ένα δρομάκι κάθετο στην πλατεία Βικτωρίας. Η νεκροψία που υπογράφει ο ιατροδικαστής Π. Τ., με ημερομηνία 26 Ιουλίου 1944, γραμμένη σε ψυχρή υπηρεσιακή γλώσσα, είναι αδιάψευστος μάρτυρας της βαρβαρότητας.

Το βιβλίο διαβάζεται απνευστί και προχωρά πέρα από τη συγκίνηση. Δεν είναι απλώς μια υπόκλιση μπροστά στον ηρωισμό και στη θυσία, αλλά έμμεσα μας παρακινεί να σκεφτούμε, όχι μόνο για το χθες αλλά για το σήμερα. Για τη σχέση ανάμεσα στο ταξικό και το εθνικό, το λαό και τη λεγόμενη πρωτοπορία, ανάμεσα στην προσωπική ζωή και τον αγώνα. Για τον άνθρωπο που ξεπερνά τα όριά του. Για το τι μπορεί να σημαίνουν σήμερα η λέξη «πατριωτισμός» και «λαϊκό κίνημα».

Σίγουρα η Ηλέκτρα ήταν κάτι παραπάνω από τον μαρτυρικό της θάνατο και κάτι απ' αυτό το «κάτι» μάς αφήνει αυτό το βιβλίο να δούμε. Ήταν παιδί της εποχής της, όμως το ερώτημα είναι πώς η Ηλέκτρα μπορεί να μιλήσει στα παιδιά της δικής μας εποχής, που ζουν σε μια διαφορετική εμπόλεμη κατάσταση.

Δημοσιεύθηκε στο ΠΡΙΝ, 29.6.2014

tziantzi.gr